

Tasora, V. *tisora* *Tasquejar*, V. *tasca* *Tasquera*, V. *tresquera* (TRESGAR)

TASSA, de l'àr. *ṭāssa* 'escudella', 'tassa gran', 'cas-só', 'tassa', que era manlleu de l'irani *tašta* 'bol, escudella' (d'origen indoeuropeu). □ 1.^a doc.: 1271.

«Tota copa cobertrada, dé¹ corredures, per dos anaps; § 78, it. *taçes* d'argent, escudelles, talladors e tota altra obra de argent qui's port per ciutat, 2 dr. ---; it. argent en peça ---», Tarifa de 1271 dels corredors barcelonins (*EntreDL* I, 159); «tres *tases* planes argenti» a. 1278 (§ 317), «duas *tacias* argenti» 1305; «12 *tasses* beles e grans, grasalades, planes, ab lur estuḡ», i moltíssims des d'aquesta data (grafia *taça* i *tassa*, quasi igual sovint), *InvLC*; «*tasses* redones» a. 1421 (*RLR* XVI, 20). «La muller era axí delicada que, si de part de vespre, bevie vi, sol una *taça*, la torbave», «si tu dónes sol una *taça* d'aygua freda al pobre, d'aquella has guany», StVicentF (*Serm.* II, 119.29, 128.16; ja I, 40.19). «Feta la 'mpresa, / ordenà presa / aquella nit / a son marit, / perquè dormís / --- / Com se'n calàs / una gran *tassa*, / ell begué'n massa; / lo tost dormir / fon tost morir», JRoig (*Spill*, 1580); i l'altre passatge v. 947 que ja he citat a SARRÓ. El *Llibre de Cuina* de Sant Soví (S. XIV) usa més d'un cop la *tassa* com a mesura dels seus lliners ingredients (*NCl*. cxv, § 183).

En la tradició lexicogràfica, almenys des d'OPou: «*tassa* per beure: *cyatus*, *calix*, *poculum*; *taceta* per got: *pocillum*, *guttus*; *taça* com a barca: *cymbium*» OPou (*TbPu.*, 186). Com hem vist en els testimonis ross. que he citat de l'E. Mj., es tracta allà sovint d'un atuell força més capaç que el que entenem avui per aquest nom: en efecte avui es dóna al porró el nom 'la *tassa*'; a una mena de porró a moltes comarques del NE., en la qual el broc prim se separa poc del gros; hi ha d'altres varietats (que descriu *AlcM*, §§ 2, 3, i fi de § 1). Natural, doncs, que a Maella el donessin a Casac. com a resposta a les seves preguntes 'got' i 'copa' (1923).

Crec que l'acc. 'porró' s'estén fins al rossellonès, i que d'aquest sentit ve el de *tassada* en un romanç ross.: «el dimars menjarem lagada, / feta és amb els bons ous / y també alguna *tassada* / d'aquell vi de trenta sous» (reco. al Ross., MilàF, *Romllo.*, 581). A aquesta mena d'atuell deu correspondre la sorprenent variant *tatza* que posa Massó Torrents, en *Croquis Pir.* (I, 40), de la realitat de la qual no tinc confirmació (cf. *assutzena* < *sussân*?). «--- ens manca poc per beure en una mateixa *tatza*. —Ho cregues pas borratxot, si no mudes de vida» (és a l'alt Conflent, entre Pi i Mentet).

De l'àrab el mot va passar així mateix al port. *taça*, cast. *taza* [1272], oc. *tassa* [S. XIV, *ZRPb*. XLVII, 439], fr. *tasse* [S. XII], it. *tazza* [c. 1370]: en aquestes llengües, més aviat sembla mot rebut directament del Levant, per via comercial, que no transmès pel català. En àrab *ṭass* (i com a nom d'unitat *ṭassa*) ja es troba en els antics diccs. clàssics, i semblen haver pertangut des d'antic a l'àrab general: el donen com a equivalent del

mot més castís *saḡl* (SETRILL). De llur incorporació profunda a la llengua viva dóna fe la formació del diminutiu de tipus aràbic *ṭusḡṣa*: el Zamahsarí (S. XII) diu que era de coure, i aquests lèxics diversos en citen variants *ṭāst* o *ṭās* (Qamús, Mohit: Lane, 1359b): el nom d'unitat d'aquesta, o sigui *ṭāsa*, es troba a les 1001 *Nihs* i en l'egipci Boqtor; Dozy, *Suppl.* II, 44a, 67b. Res d'això correspon a una arrel aràbiga, però en tot cas pertanyia a l'àr. viu d'Espanya (*tassa* en *RMA*.; «pelvis», «taça, taçon para beber», *PALc.*). De tota manera és clar que no hi ha dubte que al romànic hi va arribar des de l'àrab.

Però en àrab era manlleu de l'irani, des d'on havia passat a l'arameu talmúdic (*Journ. Asiat.* 1935, 245). A l'Iran té encara la forma *tašt* (que l'àrab alterà); i no és solament persa, sinó que ja es documenta *tašt* «bowl» en pelví antic, i ja apareix *tašta* («Schale») a l'Avesta. Nyberg, *Manual of Pahlavi* II, 192; Bartholomae, *Altiran. Wb.*, 646. En irani és mot d'herència indoeuropea, germà del ll. *testa* 'test, olla vella', i de l'arrel del scr. *tákṣati* 'basteix, talla, fusteja', ll. *texere*.²

DERIV.: *Tassada* [1617, JAgustí i supra]. *Tasser* [1420].³ *Tassó* [1548] sobretot balear: «Mes, ai Déu! feu que ingrat no enterbolesca / lo *tassó* que 'm donau, amb un vell plor», MrnAguiló (a. 1848, *Antol. Po.* 1975, p. 118); PdAPenya (*Po. Pop.*, p. 29); l'artaner Ferrer i Ginart empra el mot *tassó* per definir el men. *got*, cast. *vaso*. Sovinteja en la paremiologia mallorquina: «any de poc vi, es *tassó* petit / y any de molt, es *tassó* gros»; «a cada bossinada / una *tassonada*» als quals el DFgra. troba equivalents les dites cast. «cual el año, tal jarro», i «tras cada pregón, azote» (pp. 599a, 598a).

Tassonada, doncs, 'contingut d'un tassó'. *Retassa*. De *tassa* en el sentit comarcal de 'mena de porró' deu sortir un mot *tisara* 'setrill' que el DAg. recull a Maella —Matarranya, a la ratlla de l'aragonès— per encreuament amb el cast. dial. i ant. *aljiara*/ALIARA (DCEC), provinent del mossàr. *alfiala*, greco-ll. *phiala*, 'fiola, figueta' (cf. a l'article del DECH l'acc. «vinajerass», I, 167a26); la grafia -s- d'un informant de Maella no sabem si és sorda o sonora (altrament cf. supra, *tatza*).

¹ Aprofito l'ocasió per rectificar la grafia d'aquesta cita: és *dé*, no pas de prep.; o sigui 'doni, pagui, el doble que un anap'. —² Aprofitem l'ocasió per comunicar la rectificació que fan a l'obra bàsica de Pok. (*IEW*, 1058.25) dos grans lingüistes, de comú acord i en obres separades: la forma indoeuropea d'aquesta arrel havia de ser *TEKS-* i no pas *TEKO-*, com ho mostra l'hitita *takš-*. Burrow, *Jour. of the Amer. Or. Soc.* LXXIX, 1959, 86a; Mayrhofer, *Altind. Etym. Wb.* I, 468. —³ Avui a Mall. 'prestatge o armari a les tavernes etc. per guardar-hi els gots, tasses i ampolles': «s'esperaven davant la taverna de can Moll, ont hi lluíu un raig de claror del llum penjat a l'arc de davant el *tacer*», JnRosselló (*Rupit*, 47.4).

TASSALL val. 'tallada de carn', del mateix origen (desconegut o molt incert) que el cast. *tasajo* i el port.